

УДК 811.161.2 (092)

doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10283>

**ГЛИБИНА СЛОВА У СЕРЦІ...
(про професора Стефанію Єлисеївну Панцьо)**

Ніна Свистун

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
кафедра загального мовознавства і слов'янських мов,
вул. Максима Кривоноса, 2, Тернопіль, Україна, 46009,
тел. 097 264 30 74
e-mail: nina-s77@ukr.net*

Розглянуто життєвий шлях і ґрунтовні напрацювання у галузі мовознавства професора, автора понад двохсот праць на лінгвістичну тематику Стефанії Єлисеївни Панцьо.

Окреслено наукові зацікавлення дослідниці.

Ключові слова: Стефанія Панцьо, дослідження, лінгвістика, ономастика.

*Наука – це організовані знання,
мудрість – це організоване життя...
Е. Кант*

Постановка проблеми, мета дослідження. У кожної людини своє життя, мрії, і більшість шляхетних людей намагається жити і працювати так, щоб бути корисними для інших, впроваджувати новаторські підходи, бути справжніми поціновувачами своєї справи, залишити вагомий слід в обраному фаховому напрямі, підготувати учнів, послідовників...

Мета дослідження – окреслити життєвий шлях і наукові зацікавлення професора, мовознавця, автора ґрунтовних розвідок на лінгвістичну тематику Стефанії Єлисеївни Панцьо.

Актуальність дослідження. До наукової еліти України належить професор, мовознавець, автор наукових розвідок на лінгвістичну тематику Стефанія Єлисеївна Панцьо (Ковтко). Оскільки внесок у розвиток науки професора С. Є. Панцьо є вагомим, актуальною є систематизація й узагальнення інформації про напрацювання професора та перспективи майбутніх досліджень.

Виклад основного матеріалу. Народилася С. Панцьо 15 липня 1946 року у с. Лошнів Тербовлянського району Тернопільської області. Батько – Єлисей Юрійович Ковтко, мати – Варвара Григорівна Ковтко (Тхір) походили зі села Пстружне на Горличчині і були депортовані з Лемківщини в Україну.

Стефанія Єлисеївна Панцьо закінчила Чернівецький державний університет (1969). Працювала вчителем української мови та літератури.

З 1980 року – викладач Тернопільського державного педагогічного інституту (нині – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира

Гнатюка). У 1985 році захистила кандидатську дисертацію “Антропонімія давньої Лемківщини” (науковий керівник – професор П. П. Чучка), працювала доцентом.

Із 1998 року – завідувач кафедри української мови, згодом була обрана професором кафедри.

Основне кредо діяльності кафедри під керівництвом Стефанії Єлисеївни Панцьо – порядність і мудрість у всьому, підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі лінгвістики на основі професіоналізму, моральних та етичних цінностей, поваги й розуміння.

Стефанія Єлисеївна залюблена у викладацьку роботу, у спілкування зі студентами. Упродовж багатьох років викладала такі дисципліни: “Сучасна українська літературна мова (морфеміка і словотвір)”, “Сучасна українська літературна мова (морфологія)”, “Українська діалектологія”, вибіркові дисципліни мовного спрямування.

Креативна, стильна, цікава, Стефанія Єлисеївна завжди мала багато ідей, якими охоче ділилася зі студентами, колегами по кафедрі. На заняттях впроваджувала не тільки новітні технології, використання мультимедійної техніки, а й проводила нестандартні заняття: мовні КВК, “суд” над частинами мови, брейн-ринги, літературно-мистецькі композиції, діалектологічні уявні подорожі, круглі столи, конференції, проекти, презентації...

Про розумних студентів професор говорила: “Сьогодні була дуже цікава пара. Я бачила мудрі очі...”. Вважала, що важливу роль відіграють самоосвіта і самовиховання, а в процесі активізації творчої спрямованості у майбутніх фахівців значно розширюється сфера інформаційного сприйняття і уявлення, формуються й удосконалюються певні пізнавальні здібності, гармонізуються процеси розумової діяльності і виражаються уміння самостійного надбання та застосування знань на практиці.

Також С. Є. Панцьо була одним із організаторів Обласного лемківського товариства та кількох осередків у Тернопільській області. Займала посаду заступника голови товариства “Лемківщина”, очолювала молодіжну секцію...

Вагомим і значущим є науковий доробок професора С. Є. Панцьо.

Наукові зацікавлення – актуальні проблеми ономастики, культурологія, діалектологія, теорія і практика терміносистеми словотвору сучасної української літературної мови, етнолінгвістика, соціолінгвістика.

Автор близько двохсот наукових праць (навчальних і навчально-методичних посібників, статей, методичних матеріалів, словників).

Серед праць виділимо ті, що присвячені ономастичним дослідженням: “Антропонімія романів О. Гончара «Людина і зброя», «Тронка»” (1988); “Власні назви і художній текст (на матеріалі творів О. Кобилянської)” (1988); “Антропонімія – джерело вивчення матеріальної і духовної культури лемків” (1989); “Відображення духовної культури народу в мікропонімії Тернопільщини” (1990); “Антропонімія давньої Лемківщини” (1990); “Про творення лемківських прізвищ кінця XVIII–поч. XIX ст.” (1991); “Ономастичний матеріал як засіб виховання патріотичних почуттів в учнів” (1991); “Функціонування власних особових імен у коломиїках (на матеріалі фольклорних записів В. Гнатюка)” (1991); “Давньослов’янські імена в антропоосновах гуцульських та лемківських прізвищевих назвах кінця XVIII–поч. XIX ст.” (1993); “Чим не українська антропонімія галицьких лемків?” (1993); “Про одну словотвірну модель у лемківських прізвищах” (1993); “Гуцульські і лемківські

прізвищеві назви: порівняльний аналіз” (1994); “Антропонімія Лемківщини у загальноукраїнському контексті” (1994); “Назви вулиць м. Тернополя: тенденції номінативної діяльності” (1994); “Прізвища Лемківщини у період їх становлення” (1994); “Валентнісні можливості суфіксів та основ у творенні лемківських прізвищ” (1995); “Антропонімія Лемківщини: монографія” (1995); “Посесивні прізвища на **-ів** в антропонімії Лемківщини” (1996); “Прізвища лемків, мотивовані топонімами та етнічними назвами” (1997); “Антропоніми лемків, мотивовані географічними, етнічними назвами” (1997); “Роль антропонімів у поезіях Я. Славутича” (1997); “Польські елементи в антропонімії Лемківщини” (1997); “Прізвища-девербативи в антропонімії Лемківщини” (1997); “Прізвища на **-ський** в антропонімії Лемківщини” (1998); “Прізвища на **-ин** в антропонімії Лемківщини” (1998); “Зменшено-емоційні іменники на позначення назв людей в спогадах Богдана Лепкого «Казка мого життя»” (1998); “Словотвірний розряд назв осіб жіночої статі у лемківському діалекті” (2000); “Назви особи у лемківському діалекті” (2001); “Потенції суфіксів у назвах осіб (на матеріалі лемківського діалекту)” (2001); “Функціонально-стилістичні особливості антропонімів у творах Галини Пагутяк” (2009); “Жіночі імена у лемків” (2009); “Прізвиська жителів Львівщини (відонімі деривати)” (2010); “Мовні особливості назв осіб у поемах Т. Шевченка «Катерина» і «Гайдамаки»” (2014).

За ініціативи професора побачили світ фундаментальні лексикографічні праці – словники “Фразеологізми у творах Богдана Лепкого” (2010; 2017) і “Фразеологія творів Бориса Харчука”.

Професор С. Є. Панцьо є знаним ученим, ім'я якої золотими літерами вписано в історію науки. Її постать згадується в енциклопедичних словниках, про здобутки і напрацювання професора писали Б. Петраш у першому в історії Тернопільщини виданні, що містить інформацію про визначних уродженців краю та відомих людей, які тут живуть і працюють (2008); М. Лесів – у “Нашому слові” (2009); М. Барна – у виданні про науковців – вихідців із сіл Горлицьких Бескидів, які зробили вагомий внесок у загальний розвиток науки і культури незалежної України (2011); І. Красовський – про кандидатську дисертацію “Антропонімія давньої Лемківщини”, присвячену аналізу чоловічих імен, які у XVIII – на початку XIX століть вживалися на території Галицької Лемківщини (етимологічний склад, словотвірна структура, частота вживання особових імен лемків) (2013); І. Гнатюк – про українську авторську фразеологію (фундаментальне видання “Фразеологізми у творах Богдана Лепкого” (2014).

Окрім того С. Є. Панцьо брала участь у конгресах, симпозіумах, нарадах, читаннях, конференціях (1982–2014 роки).

З особливою любов'ю С.Є. Панцьо плекала учнів своєї лінгвістичної школи. Під її керівництвом були написані й успішно захищені кандидатські дисертації: *Шеремета Світлана Василівна*. Антропонімія північної Тернопільщини: дис... канд. філол. наук: 10.02.01 (захищено у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2002); *Свистун Ніна Олександрівна*. Динаміка антропонімікону м. Тернополя XIX–XX ст.: дис... канд. філол. наук: 10.02.01 (захищено у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2006); *Наливайко Марія Ярославівна*. Неофіційна антропонімія Львівщини: дис... канд. філол. наук: 10.02.01 (захищено у Київському національному авіаційному університеті. – Київ, 2011).

...Мабуть, у кожного в житті є знакові події, знакові люди... Для мене такою Людиною стала Стефанія Єлисеївна Панцьо.

Стефанія Єлисеївна належить до Людей, які скеровують, допомагають, підтримують, розуміють... Я завжди прислухалася до її мудрих порад, слухних зауважень, настанов, життєвих позицій. В особі Стефанії Єлисеївни я знайшла справжню Людину, Захисницю, Порадницю.

Викладач... Науковий керівник... Учена... Жінка...

Особистість Панцьо Стефанії Єлисеївни є багатогранною. Це Берегиня, яка дбає про всіх, прищеплюючи високе, красиве, вічне, справжнє, вирощуючи зерна знань з обережністю і турботою, щоб не порушити даного долею таланту, а навпаки примножувати його, розвивати і плекати. Мені в цьому дуже пощастило, адже моєю Порадницею була і є Стефанія Єлисеївна, яка протягом усього періоду праці і спілкування сприяла розвитку моїх лінгвістичних здібностей, можливостей реалізації. Вона уміє поділяти з іншими труднощі і радощі – підтримати тоді, коли хтось цього найбільше потребує і щиро порадіти за кожен сходинок успіхів.

Плакає, допомагає, невтомно торуючи тернистий шлях, шукаючи дорогу до успіхів, злетів своїх послідовників. Щиро дякую Долі, що вона подарувала мені зустріч з Такою Людиною, а Стефанії Єлисеївни – за те, що Вона є у моєму житті.

Важко перерахувати усі чесноти Стефанії Єлисеївни, адже це і Порядність, і Вихованість, і Вишуканість, Мудрість, Щирість, Самовідданість, Добре Серце, Терплячість, Відкрита Душа, Ставлення до людей...

У 2018 році відбулася знакова подія – колектив авторів словника “Фразеологізми у творах Богдана Лепкого” (головний редактор, автор проекту і наукової концепції проф. С. Є. Панцьо) був удостоєний Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені братів Богдана і Левка Лепких. Мова творів Богдана Лепкого завжди перебувала у колі дослідницьких зацікавлень багатьох науковців. Її багатство, барвистість, колорит і неповторна манера залишаються надійним джерелом мовознавчих і літературознавчих досліджень.

Пріоритетним завданням сучасності є модернізація вищої освіти відповідно до європейських орієнтирів як новітньої моделі організації навчального процесу, одним із напрямів якої є залучення студентів до наукової роботи, їх уміння провадити пошуково-дослідну роботу та знаходити шляхи вирішення проблемних питань. За рішенням кафедри було відібрано кращих студентів, які мають науковий потенціал та вміють аналізувати мовні явища, і залучено до такої копійки праці. Словник укладений на матеріалі мови творів Богдана Лепкого і відображає мовну картину галичанина кінця XIX – початку XX століть. Ось так було створено лексикографічну працю, яка заслужила достойної нагороди...

Висновки. Сьогодні професор Стефанія Єлисеївна Панцьо продовжує активно працювати у галузі лінгвістичної науки, у царині лемківського слова, досліджує символічний потенціал народнопоетичної творчості лемків (на матеріалі лемківської пісні).

Тож сил і насаги Пані Професор в реалізації улюбленої справи.

Нехай ніколи не покидають невичерпна енергія, оптимізм, добро, тепло, бажання вірно служити Музі Лінгвістики і душею, і справою...

Перспективи подальших досліджень. Науковий доробок професора С. Є. Панцьо є вагомим і значущим. Це навчальні й навчально-методичні посібники, статі, методичні матеріали, словники з актуальних проблем ономастики,

культурології, діалектології, теорії і практики терміносистеми словотвору, етнолінгвістики, соціолінгвістики, які можуть послужити матеріалом і джерелом дослідження для написання магістерських робіт, кандидатських дисертацій, створення нових наукових проєктів.

*Стаття надійшла до редколегії 30. 05. 2019
прийнята до друку 18. 07. 2019*

**THE SEPTH OF THE WORD IN THE HEART...
(about Professor Stefania Pantsio)**

Nina Svystun

*Ternopil National Pedagogical University
named by Volodymyr Hnatiuk,
Department of General Linguistics and Slavic languages,
2, Maksyma Kryvonosa Str., Ternopil, Ukraine, 46009,
phone 097 264 30 74
e-mail: nina-s77@ukr.net*

Every person has his own life, dreams, and most noble people trying to live and work in such a way as to be useful to others, to introduce innovative approaches, to be true connoisseurs of his work, to leave a strong track in the chosen professional direction, to prepare students, followers.

To the scientific elite of Ukraine belongs professor, linguist, author of scientific researches on linguistic topics Stefania Pantsio (Kovtko).

The main credo of S. Pantsio is honesty and wisdom in everything, the training of highly skilled specialists in the field of linguistics on the basis of professionalism, moral and ethical values, respect and understanding.

S. Pantsio is fond of teaching, communication with students. For many years she taught such disciplines as “Modern Ukrainian Literary Language (morpheme and word formation)”, “Modern Ukrainian Literary Language (morphology)”, “Ukrainian dialectology”, selective disciplines of the language direction.

Creative, stylish, interesting, Stefania Pantsio always had a lot of ideas that she readily shared with students, colleagues in the department. At the lessons, she introduced the latest technologies, the use of multimedia technology, but also conducted non-standard lessons: linguistics contests, the “court” over parts of the language, brain rings, literary and artistic compositions, dialectological imaginary trips, round tables, conferences, projects, presentations ... Important and significant is the scientific contributions of Professor S. Pantsio.

The author is about two hundred scientific works (educational and teaching aids, articles, methodical materials, dictionaries).

Scientific interests – actual problems of onomastics, cultural studies, dialectology, theory and practice of the terminology of the word-formation of modern Ukrainian literary language, ethno-linguistics, sociolinguistics. Professor S. Pantsio is a well-known scientist, whose name is written in golden letters in the history of science.

The personality of S. Pantsio is multifaceted. She is a person, who cares for all, instilling a high, beautiful, eternal, true, growing the grain of knowledge with caution and care, so as not to disturb this fate of talent, but to multiply and develop it.

Keywords: Stefania Pantsio, research, linguistics, onomastics.